

26.03.2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite OKM 69/010/2011
Asia **Elokuvataidoimikunnan lausunto Taiteen edistämiskeskusta koskevasta lakiesityksestä**

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Valtion taidehallinnon uudistuksella luodaan uusi toimintamalli taiteen edistämiseksi Suomessa. Kokonaisuudessaan uudistusprosessi on ollut monivaiheinen ja joskus intohimojakin herättävä. Valtion elokuvataidoimikunta kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä siitä, että nyt lausunnon kohteena oleva lakiluonnos on syntynyt aiempaa avoimemman ja osapuolia osallistavamman prosessin tuloksena.

Lausunnossaan valtion elokuvataidoimikunta keskittyy tarkastelemaan lakiluonnosta melko yleisellä tasolla viraston tehtävien, organisaatiouudistuksen, vertaisarvioinnin, taideneuvoston ja alueellisen taiteen edistämisen näkökulmista. Valtion elokuvataidoimikunnan lausunto koskee vain käsillä olevaa lakitekstiä, ja Taiteen edistämiskeskusta koskevasta laista onkin mahdollista muodostaa kokonaiskuva vasta kun lakia täydentävät asetukset ovat saatavilla. Toimikunta toivoo, että lakitekstin valmistelussa omaksuttu avoimuuden politiikkaa jatkuisi myös asetusten valmistelussa ja asiasta käytäisiin laaja lausuntokierros.

Viraston tehtävät ja tavoitteet

Valtion elokuvataidoimikunta katsoo, että Taiteen edistämiskeskuksen tehtävän tulisi olla taiteen edistäminen. Luonnoksesta nousee joiltain osin esille ajatus taiteen edistämisestä ylhäältä johdettuna toimintana ja vaikuttaa siltä, että mahdollinen aktiivinen ohjailu kohdentuisi erityisesti alueelliseen taiteen edistämiseen. Toivottavasti tulkintamme on väärä, sillä ylhäältäpäin ohjailu on vastoin taiteen autonomian periaatetta; taidekentän moniäänisyyden ja monipuolisuuden tavoitteita.

Organisaatiouudistus

Laki Taiteen edistämiskeskuksesta sisältää puitteet perustettavan Taiteen edistämiskeskuksen organisaatiolle. Organisaatiotoiminnan näkökulmasta katsottuna keskusjohtokorosteinen hierarkkinen toimintamalli ei välttämättä ole tarkoituksenmukainen taiteen edistämistehtävään. Luonnoksessa on ajatuksellisesti erotettu toisistaan viranomaistehtävät ja vertaisarviointitehtävät, mikä mahdollistaa tehtävien siirron ministeriöstä virastolle. Uudistusta toteutettaessa tulisi Taiteen edistämiskeskus resursoida riittävästi, jotta OKM:stä virastolle siirtyvistä tehtävistä selvittäisiin.

Taideneuvosto

Lakiluonnoksen mukainen pieni taideneuvosto voi olla toimintakykyisempi kuin nykyinen laaja Taiteen keskustoimikunta. Halutaan suppeaa koostumusta, mutta tehtävistä onnistuneesti suoriutuminen edellyttää entistäkin laajempaa taiteen tuntemusta. Valtion elokuvataidoimikunta katsoo, että taideneuvoston jäsenmäärän tulisi olla enemmän kuin kuusi henkeä. Jäseniä nimitettäessä taiteellisen asiantuntijuuden tulisi olla etusijalla, puoluepoliittisia nimityksiä tulisi välttää.

Vertaisarviointi

Lakiluonnoksessa mainitaan valtakunnalliset ja alueelliset vertaisarviointiryhmät, joiden voi ajatella olevan nykyisiä toimikuntia uudesti nimettyinä. Käytännössä lakiluonnos kuitenkin jättää taideneuvostolle vertaisarvioinnin järjestämisessä melko vapaat kädet, joten ryhmien kokoonpanoja ja sisältöjä on mahdoton ennakoida. Vaikka laissa todetaan että taideneuvosto päättäisi ryhmien lukumääristä ja kokoonpanoista, on lain perustelutekstissä ryhmien lukumääräksi esitetty 6-9. Jotta taiteenaloja kohdeltaisiin tasa-arvoisesti, tulee arviointiryhmiä olla vähintään yksitoista (11) ja niiden tulee olla taiteenaloittaisia.

Alueellinen taiteen edistäminen

Alueellinen taiteen edistäminen näyttää aivan toiselta pääkaupunkiseudun ulkopuolelta katsottuna kuin Helsingistä tarkasteltuna. Toimipisteet ovat kaikki tärkeitä omilla alueillaan ja niitä tulisi karsia vain erittäin hyvästä syystä. Alueelliseen taiteen edistämiseen vaikuttaisi myös se, että läänintaiteilijainstituutio lakkautettaisiin ja uudella koordinaattorinimikkeellä toimiville virasto voisi antaa keskusjohtoista ohjausta heidän tehtäväkuvistaan. Alueellisen taiteenedistämisen itseohjautuvuus on suuri voimavara. Vain paikalliset toimijat voivat tuntea omien alueidensa vahvuudet ja kehittämistarpeet.

Läänintaiteilijainstituutio

Lakiluonnokseen sisältyy alueelliseen taiteen edistämiseen liittyvän läänintaiteilijainstituution lakkauttaminen nyky muodossaan. Nykytilanne, jossa läänintaiteilijat yhä enemmän tekevät erilaisia hankevalmistelutehtäviä tai muita kulttuurituottajan tehtäviä on seurausta siitä, että näitä tehtäviä on nykyään yhä enemmän ja alueellisten toimikuntien henkilöstöresurssit eivät riitä näitä tehtäviä suorittamaan.

On syytä muistaa, että läänintaiteilijajärjestelmä on perustettu taiteilijakunnan työllistämiseksi ajatuksena että taiteilija tekee työsuhteessa omaa taidetyötään. Mikäli uudistus toteutuu ja tehtävänimike muutetaan taidekoordinaattoriksi, tehtäviin hakeutuisivat todennäköisesti muut kuin taiteilijat. Taiteilijakunta menettäisi käytännössä liki 50 henkilötyövuotta. Tässä tilanteessa voi herätä kysymys, miten tämä menetys korvataan taiteilijoille. Apurahoiksi muutettuna kyse on noin sadasta vuosiapurahasta.

Tutkimustoiminta

Taiteen edistämiskeskusta perustettaessa ei tulisi luopua viraston tutkimustoiminnasta. Mikäli edistämiskeskuksen tutkimustoiminta supistetaan tilastojen tuottamiseksi ja toiminnan vaikuttavuuden arvioinniksi katoaa Suomesta itsenäinen, ei ylhäältä ohjattu, taidepoliittinen tutkimus. On epärealistista olettaa, että nykyisen kaltainen taiteen sisällöistä ja taiteilijakentän tarpeista nouseva tutkimus jatkuisi missään muussa tutkimusorganisaatiossa.

MARJO VALVE
puheenjohtaja

Mari Karikoski
sihteeri